

Odborným a intelektuálním **podkladem pro operační a taktické stupně velení** pozemního vojska USA a německých Spolkových ozbrojených sil jsou jejich předpisy:

- ❑ Field Manual 100/5 „Operations“, od roku 2001 označovaný jako „Field Manual 3-0“,
- ❑ HDv 100/100 „Truppenführung 2000“.

Oba předpisy byly zpracovány v úzké spolupráci americké a německé strany. Zásady německého předpisu *Truppenführung 2000* převzaly nizozemské ozbrojené síly a předpisy ozbrojených sil ostatních členských států NATO jsou s nimi do značné míry totožné.

Zásady předpisu *Field Manual 3-0* se plně osvědčily při mírových operacích USA, v boji proti mezinárodnímu terorismu v Afghánistánu a v první fázi války v Iráku. Operace ozbrojených sil USA v minulých letech nepřímo potvrdily správnost téměř identických německých zásad velení.

Ozbrojené síly NATO po ukončení studené války vypracovaly zásady pro **operační velení a taktiku za mírových operací**, které zaujaly svoje místo vedle zásad pro obranu země a Severoatlantické aliance. Mírové operace se u všech ozbrojených sil NATO staly druhým základním úkolem a otevřely operačnímu velení nové dimenze. Byly zakotveny v předpisech, které vysvětlují především národní procesy plánování a velení, a dosud nikoli skutečnost, že národní kontingenty jsou začleňovány do mnohonárodních svazků a podřízeny „mezinárodnímu“ důstojníkovi pověřenému „operačním velením“.

Za obou válek v Perském zálivu i za nedávných a současných mírových operací se **stupeň operačního velení, zařazený mezi formulaci politického cíle a jeho vojenskou transformaci** s aplikací zásad pro moderní operace a nově zpracovaných zásad zasazení za mírových operací, **projevil jako nezbytný**. Přitom byla operačnímu velení svěřena **nová oblast**, totiž „výstavba národa“ (nation building) po ukončení vojenských operací v prostoru zasazení. Avšak ani v Kosovu, ani v Iráku za to odpovědný politicko-strategický stupeň k tomu neuložil žádné úkoly.

Německé Spolkové ozbrojené síly v roce 2005 zřídily v Ulmu **operační velitelství expedičních sil** (Kommando Operative Führung Eingreifkräfte). Kdyby mělo být pověřeno zasazením v rámci Evropské unie nebo podle článku 5 smlouvy NATO, bylo by podřízeno generálnímu inspektorovi Spolkových ozbrojených sil prostřednictvím **expedičního velitelství** (Einsatzführungskommando) v Postupimi. Expediční velitelství, jež je normálně velitelstvím operačního stupně, by v tomto případě zaujalo **vojensko-strategický stupeň**, zatímco by operační velitelství expedičních sil převzalo úkoly operačního velení. Nové velitelství je učleněno „společně“ (joint) a „kombinovaně“ (combined) a je vybaveno tak, aby mohlo okamžitě zahájit činnost. Jeho vytvořením byla odstraněna mezera, která by vznikla, kdyby bylo Německo pověřeno Evropskou unií nebo NATO zasadit mnohonárodní „společné“ a „kombinované“ síly Aliance na stupni operačního velení [viz poznámka na konci textu].

Politické, strategické a vojensko-strategické rámcové podmínky v alianci NATO byly až do konce studené války jiné než dnes. Dnešním vojákům k dosavadní obraně země a Ali-

ance podle taktických zásad vševojskového boje přibýlo **zasazení vševojskových sil k řešení krizí, k mírovým úkolům, k záchranným a evakuačním akcím** a k poskytování pomoci.

Mezinárodní terorismus, sílí od roku 2001 a představující další problém dnešní doby, vyžaduje zpracování nových zásad zasazení a metod boje. Způsobil, že nelze rozlišovat mezi vnitřní a vnější bezpečností a uvedl do chodu proces, který vyžaduje nové formy spolupráce ozbrojených sil, policie a organizací určených k zasazení při katastrofách.

Beze změny platí, že **politicko-strategické vedení** stanoví cíl vojenského zasazení, „**politický konečný stav**“ (political endstate) a uloží úkol pro vojenské zasazení.

Vojensko-strategické velení definuje „**vojenský konečný stav**“ (military endstate) a plánuje, koordinuje a řídí vojenské zasazení tak, aby bylo dosaženo cíle stanoveného politicko-strategickým vedením. **Operační velení** ve svém operačním zámyslu nařídí, jak **taktické velení** bojem vševojskových sil nebo zasazením vševojskových sil bez boje provede přijaté vojensko-strategické směrnice.

NATO v roce 1991 ve „Strategické koncepci Aliance“ vysvětlilo změny, které nastaly po zhroutení Varšavského paktu a formulovalo novou vojenskou strategii. V roce 1999 vydalo novou strategickou koncepci, která byla transformována do **vojensko-strategických směrnic**, podle nichž ozbrojené síly Aliance zaměřily svoje koncepty, plány a ozbrojené síly. Největší úpravou pro obranu země a Aliance ve střední Evropě a při velkých operacích pro vynucení míru kdekoli na světě je vojenský **princip protisoustředění**. Nelze předvídat, kam budou síly NATO vedeny do vojenského protisoustředění. Proto budou síly směřovány tam, kde se rysuje ohrožení, jemuž mají síly Aliance čelit. Protivník musí rozpoznat, že síly NATO budou zasazený, jestliže nepřeruší ohrožování.

Průběh **vojensko-strategického protisoustředění** je zpravidla tento:

- ❑ Prvý úkol operačního velení: okamžitě disponibilní síly jsou soustředěny v krizovém regionu, síly umístěné v krizovém regionu jsou uvedeny do bojové pohotovosti a všechny síly zaujmou sestavu vojensko-strategického protisoustředění.
- ❑ Druhým úkolem je účast na akcích pro vyřešení krize pod politicko-strategickým vedením a vojensko-strategickým velením s cílem zbavit agresora morální odvahy.
- ❑ Třetí úkol zahrnuje plánování a velení disponibilními silám v boji nebo při obsazení prostoru krize.
- ❑ Čtvrtý úkol je vyvedení sil po úspěšném zasazení nebo po přerušení operací.
- ❑ Pátým úkolem je obnovení bojeschopnosti sil.

Ve **vojensko-strategických směrnicích** pro odpovědného velitele v prostoru zasazení (který zaujímá stupeň operačního velení) musí být uvedeno, zda má agresora porazit defenzivními nebo ofenzivními operacemi, nebo jak ho má jinými opatřeními přinutit, aby upustil od svých záměrů. Při bojovém zasazení, a také za operace pro vynucení míru v rámci mírového zasazení, je nezbytné klasické operační velení moderního ražení.

Velitelé na operačním stupni přitom transformují vojensko-strategický princip protisoustředění zaměřením všech disponibilních sil a prostředků na **uložený vojenský cíl**, tj. na vojenský konečný stav, a to velitelským uměním při realizaci operační koncepce. Jím podřízení velitelé plánují, jednají a velí svým podřízeným stupňům podle principu „**velení prostřednictvím ukládání úkolů**“ (Auftragstaktik).

Skutečnost, že německé ozbrojené síly mohou být v rámci kolektivních bezpečnostních systémů zasazený v zásadě kdekoli na světě, vyžadovala, aby byly znovu promyšleny dosa-

vadní definice operačního velení a jeho úkoly. Především bylo nutno ověřit, zda a jak mají platit **zásady operačního velení pro dosavadní obranu země a Aliance také při mírových zasazeních.**

V roce 1999 vydal generální inspektor Spolkových ozbrojených sil „Operační směrnice pro zasazení ozbrojených sil“, v nichž je **operační velení definováno** takto:

„Operační velení je stupeň vojenského velení, který přeměňuje politické záměry a vojensko-strategické úkoly ve směrnice a úkoly podřízeného velení. Definuje operační cíle, vypracovává možnosti jednání, sestavuje je do koncepcí a plánů a koordinuje veškerá k tomu nezbytná opatření v oblasti vojenských akcí. Není vázáno na žádný stupeň velení ani na žádný určitý rozsah sil. Ústředním rysem operačního velení je přeměna politických záměrů a vojensko-strategických úkolů, tudíž jeho funkce jako vazebního článku mezi vojensko-strategickým stupněm a taktickým stupněm. Přitom jsou zvláštními znaky operačního velení společné zasazení ozbrojených sil (Joint Operations) a multinacionalita. Operační velení řídí všechna vojenská opatření synchronizací podřízených sil a uvádí provádění - podle potřeby - do souladu s národními a mezinárodními organizacemi v prostoru zasazení. Kromě toho určuje, s jakým cílem, jak, kdy a jakými silami mají být vojenské operace vedeny.“

Dřívější vazby na stupně velení a rozsahy sil přestaly platit. Operační stupeň existuje tehdy, když je nutno přeměnit politické a vojensko-strategické úkoly. Neboli řečeno jinak: Kde je nutno přeměnit politické záměry a vojensko-strategické úkoly, tam působí operační velení. Tato **nová definice platí pro všechna zasazení Spolkových ozbrojených sil, pro obranu země a Aliance a pro mírová zasazení ve všech jejich formách.** V rámci NATO jsou regionální velitelství (regional commands) stupni operačního velení.

Také velitel bojového svazku nebo útvaru je velitelem operačního stupně, jestliže pro něj platí dnešní kritéria.

Operační směrnice generálního inspektora jsou dokumentem pro velení ozbrojeným silám, v němž je formulován výklad operačního velení společný pro všechny druhy ozbrojených sil a organizační oblasti. **Operační velení proto již není totožné s vedením operací.** Operace jsou vedeny před bitvami a boji, během nich a po nich. V dnešní době to jsou akce operačního a taktického stupně.

Operační směrnice generálního inspektora jsou orientovány na požadavky praxe zasazení. Vazba vojenské strategie a taktiky nachází svůj první výraz v operačním zámyslu. Tento zámysl je v rámci následného plánovacího procesu dále rozvinut do **operační koncepce** a vede k operačnímu plánu. Pro zpracování operační koncepce je nutno odpovědět na tyto otázky:

1. Jak zní stanovený cíl vojenského zasazení?
2. Jaké vojenské podmínky musejí být splněny, aby bylo dosaženo cíle politicko-strategického stupně?
3. Jaký sled vojenských akcí je nejvhodnější, aby bylo dosaženo těchto podmínek?
4. Jakou volnost jednání má odpovědný velitel a jakými omezeními, danými politickým úkolem, válečným právem a pravidly zasazení (Einsatzregeln, Rules of Engagement), je vázán?
5. Za jakých podmínek je nutno zasazení jako úspěšné ukončit, nebo jako neúspěšné přerušit, a jakým způsobem bude vlastní zasazení ukončeno?

Při řešení krizí v rozšířeném spektru úkolů Spolkových ozbrojených sil, tj. při plnění mírových úkolů a v boji proti mezinárodnímu terorismu, **operační koncepce určuje vyčlenění**

sil, které jsou podle principu „task force“ (úkolové uskupení) učeněny modulárně a se zřetelem k úkolu. Jejich rozsah a možnosti jsou výsledkem mezinárodního jednání. Operační koncepce **upravuje přesuny, časovou možnost působení, zpětný odsun a obnovení bojové schopnosti těchto sil**, nikoli však jejich použití v prostoru zasazení pod „operačním řízením“ (operational control) mezinárodního velitele. Také tato skutečnost může při zasazení vést ke konfliktům.

Charakteristikami dnešního operačního velení jsou proto vždy společné působení druhů ozbrojených sil a mnohonárodní součinnost. Plánování, koordinace a velení za „společných operací“ (joint operations) jsou nezbytné pouze tehdy, když je v mezinárodně učeněných štábech situace posuzována společně a plánování je vzájemně uspořádáno tak, aby se síla jednotlivého útvaru a druhu ozbrojených sil uplatnila optimálně. K tomu patří také užitečnost synergických účinků, společné řízení a společné upřesňování v průběhu operací. Mnohonárodní struktury vyžadují harmonizaci doktrín, a především kompromisy všech zúčastněných. Vojská zasazení do takových struktur musejí absolvovat společný základní a zdokonalovací výcvik. Kompatibilní prostředky velení a pokud možno mnohonárodní podpora zasazení jsou předpoklady pro úspěšné operační a taktické velení.

Změněné požadavky, stejně jako prostor, síly a informace určující plánování a velení operačních velitelů, jsou výborně, moderně a podrobně vysvětleny v předpisech týkajících se velení. Návodů pro opatření ke znovuvýstavbě prostoru zasazení, tzv. „výstavbě národa“ (nation building), které musejí být vydány politicko-strategickým stupněm a přeměněny stupněm o jeden nižším, dosud chybí. Požadavky na operační velení při potírání mezinárodního terorismu jsou ještě neurčitě. Musejí být zpracovány a ověřeny společně partnery v Alianci.

Výstavba národa je novou oblastí úkolů operačního velení. Je integrální součástí každé vojenské intervence a každého mírového úkolu a musí jí být na základě nejnovějších poznatků připisována důležitá úloha.

Opatření pro rekonstrukci po konfliktu (post-conflict reconstruction) musejí být na všech stupních velení pro každý nižší stupeň definovány ve směrnících, nařízeních a rozkazech.

Politicko-strategický stupeň zpracuje svoje směrnice a nařízení pro „výstavbu národa“ po poradě s vojenským stupněm. Tyto směrnice jsou odvozeny z požadovaného politického konečného stavu (political endstate) v prostoru zasazení. Jestliže nelze požadovaný konečný stav před zasazením formulovat, mohou být takové směrnice a nařízení pouze všeobecné.

Voják pověřený plánováním a řízením zasazení obdrží **vojensko-strategické směrnice**, jež vedle klasických vojenských úkolů pro boj a obsazení obsahují také směrnice a nařízení pro zavedení opatření k rekonstrukci po konfliktu. Směrnice upravují také zapojení personálu, který bude nejdříve zařazen do štábu velitele v prostoru zasazení a bude koordinovat opatření pro výstavbu a později vybuduje civilní správu.

Na vojensko-strategickém stupni zpracuje voják řídící celé zasazení vedle svého plánu společného pro všechny druhy ozbrojených sil pro vedení vojenských operací také **plán pro rekonstrukční opatření**, která budou v prostoru zasazení uskutečňována během vojenských operací a po nich. Tento plán musí být upraven tak, aby **civilní správa** OSN, Evropské unie, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě nebo koalice států, vytvořená již během vojenských operací nebo po nich, mohla podle něho bez časových ztrát plynule uskutečňovat znovuvýstavbu. Dokud není civilní správa průběžně schopná, měli by její pracovníci zůstat podřízeni vojenskému veliteli v prostoru zasazení, což vyžaduje jednotu vedení v jasně definovaných strukturách velení. Je nutno stanovit, kdy opustí tento vztah podřízenosti a budou

podřízení vedoucímu civilní správy. Velitel řídícího zasazení bude před celkovým zasazením vybrán velícím generálem vojensko-strategického stupně a navržen politicko-strategickému stupni ke schválení. Je **velitelem na operačním stupni**, protože musí přeměnit politické záměry a úkoly a vojensko-strategické směrnice ve směrnice pro taktický stupeň svých mnohonárodních brigád.

Také velitel vojáka řídícího zasazení zpracuje **vedle své operační koncepce pro vojenské akce také koncepci pro „výstavbu národa“**. Tato koncepce určuje, jak musí být v prostoru zasazení upraveny vztahy pro jednání mezi jím, osobami utvářejícími veřejné mínění a existujícími zařízeními. Tyto vztahy upraví pokud možno nejdříve se svým civilním partnerem, pozdějším vedoucím civilní správy.

Taktickému stupni mnohonárodních brigád vydá směrnice a nařízení, jak mají být tyto rekonstrukční práce vykonávány v konkrétních oblastech.

Velitelé mnohonárodních brigád vykonávají opatření „rekonstrukce po konfliktu“ na tomto podkladě podle pravidel velení prostřednictvím ukládání úkolů (Auftragstaktik). To vyžaduje kázeň a schopnost pochopit myšlenky představeného.

Dosavadní zasazení Spolkových ozbrojených sil zřetelně ukázala, že nové chápání operačního velení je účelné. Spojenci byli získáni pro německé pojetí operačního velení. Na Velitelské akademii Spolkových ozbrojených sil a v jiných školách probíhá školení podle něho. Bude zahájeno školení o nových oblastech působení operačního velení jako jsou „výstavba národa“ a boj proti mezinárodnímu terorismu.

Nyní jsou zpracovávány nové směrnice „*Operační velení při zasazení Spolkových ozbrojených sil*“. Tento dokument vysvětluje metody spolupráce pro nově vytvořené vojensko-strategické a operační stupně Spolkových ozbrojených sil. Kromě toho se tyto směrnice snaží úzce propojit vojensko-strategické a operační stupně spolkového ministerstva obrany s politicko-strategickým vedením.

Jinými slovy: směrnice se pokoušejí ukázat politicko-strategickému vedení, co musí samo v plánovacím a rozhodovacím procesu vykonat, aby mohly být zpracovávány bezkonfliktní realistické koncepce pro zasazení Spolkových ozbrojených sil.

Úspěšné operační velení potřebuje duchovní svobodu, vůli jednat, pružnost, schopnost nalézat východiska a pružně zvládat překvapivé situace. Operační velení však může svůj úkol vazebního článku mezi vojensko-strategickým a taktickým stupněm splnit jen bude-li se neustále dále rozvíjet a přizpůsobovat novým okolnostem.

Článek generálmajora Christiana Millotata byl uveřejněn v čísle 3/2006 časopisu Österreichische Militärische Zeitschrift. Autor v něm uplatnil a tvůrčím způsobem zpracoval zkušenosti nabyté za svého působení v Kosovu. Redakčně upraveno a zkráceno (nas).

Poznámka:

Joint (multiservice) - společný:

zahrnující činnost dvou nebo více druhů ozbrojených sil jednoho státu,

Combined (multinational) - kombinovaný:

zahrnující činnost více druhů ozbrojených sil, dvou nebo více spojenců,

Combined operation - kombinovaná operace

vojenská činnost vedená společně silami dvou nebo více spojeneckých států, zahrnující více druhů OS

(Zdroj: Joint Pub 0-2, JCS 1995).